

Tegenover de Grote Kerk bevindt zich onder meer het terras van restaurant de Kapschuur. Samen met de speelplek en de jeu-de-boulesbaan zorgt de horeca voor levendigheid in de omgeving. Te midden hiervan vraagt het monument niet om veel aandacht, precies zoals de omwonenden dat wilden.

Naar het Donormonument en naar de twee zij-ingangen van de kerk zijn paden aangelegd met klinkers van steenfabrikant Van de Moortel. Deze gele Rijnformaat klinker heeft tlu landschapsarchitecten in heel Naarden-Vesting toegepast in de voetpaden.

Eerbetoon aan anonieme donoren

Het Nationaal Donormonument is een eerbetoon aan alle anonieme donoren: mensen die anderen een nieuwe kans in het leven hebben gegeven. Het kunstwerk 'De Klim' staat naast de Grote Kerk in Naarden-Vesting. Het is niet opvallend aanwezig, maar lijkt er wel helemaal op z'n plek te zijn.

Tekst Miranda Vrolijk | Beeld Erik Rotteveel

Hanneke Toes
www.tlulandschapsarchitecten.nl

José Olgers
www.tlulandschapsarchitecten.nl

Hoewel Naarden-Vesting een toeristische trekpleister is, is het achter de Grote Kerk op het terras van een restaurant rustig zitten. Groepjes toeristen schuifelen voorbij, wandelaars maken er een tussenstop, kinderen spelen in de nabijgelegen speeltuin. Sommige mensen blijven net wat langer staan bij het kunstwerk 'De Klim', dat op een 1,5 m hoge sokkel staat met een grote, rechthoekige rozenborder als podium. De Klim is het Nationaal Donormonument, gemaakt door beeldend kunstenaar Egbert Hermsen en uitgevoerd door Ben Overkamp, eveneens beeldend kunstenaar. Het verbeeldt de opstap naar een nieuw leven. Voor 'getransplanteerden' mogelijk gemaakt door de vele anonieme donoren die met het beeld worden herdacht.

In 2011 klopte de Stichting Nationaal

Donormonument aan bij de gemeente Naarden met de wens om ergens in de openbare ruimte een monument te plaatsen. „Zodat het voor iedereen toegankelijk is”, legt Stef Stienstra uit, penningmeester van de stichting. De stichting kwam niet per toeval bij deze gemeente die in 2016 in gemeente Gooise Meren is opgegaan. Tweejaarlijks organiseert de stichting de zogenoemde TransplantERENdag: in een dankdienst worden door getransplanteerden en nabestaanden de donoren herdacht. Zo'n vijfhonderd mensen wonen deze dienst bij. Dit gebeurt al een aantal jaar in de Grote Kerk van Naarden. De laatste was in 2016 en de eerstvolgende dienst staat gepland voor juni 2018.

Tlu landschapsarchitecten uit Utrecht had ten tijde van het verzoek al een

herinrichtingsplan voor het plein klaarliggen. Het bureau, en dan met name de landschapsarchitecten Hanneke Toes en José Olgers, is sinds 2009 betrokken bij de herinrichting van de openbare ruimte van de vestingstad. Het plan voor het plein was tijdelijk in de ijskast beland. De zoektocht naar een geschikte locatie voor het donormonument werkte echter als katalysator voor de uitvoering van een deel van het plan.

Nauw overleg met omwonenden

In nauw overleg met de omwonenden, heeft de gemeente samen met het landschapsarchitectenbureau en de stichting voor het kerkplein gekozen. „De kerk is dé centrale plek van Naarden, iedereen maakt er wel even een rondje”, legt

Toes uit. Bovendien was het goed in te passen in het ruimtelijk ontwerp dat tlu al had liggen. De bewoners stelden wel de voorwaarde dat het monument niet al te nadrukkelijk aanwezig zou zijn in de omgeving. „Logisch, want het is hun woonomgeving”, zegt Olgers.

Oorspronkelijk kerkpad

Het monument is geplaatst op een van de twee strakke gazons die aan weerszijden van de kerk zijn aangelegd. In tegenstelling tot de drukke Marktstraat waaraan de hoofdingang van de kerk zich bevindt, is deze kant een stuk rustiger. Het oorspronkelijke kerkpad van ijsselklinkers ligt nog altijd rondom de kerk. Dit pad, dat aan weerszijden geflankeerd wordt door Maaskeien, stamt uit de 15e eeuw. Binnen dit pad lag vroeger het kerkhof. Als verwijzing hiernaar had tlu in zijn oorspronkelijke plan diverse rechthoekige, grijskleurige zitbanken voorzien. Die banken zijn niet geplaatst, maar de vorm van het podium met zitbank waarin het monument staat, is hier

vanaf geleid. Voor het Belgische blauwe hardsteen is gekozen omdat de kleur van dit materiaal veel gelijkenis vertoont met de oorspronkelijke Naardense grafzerken.

De afmeting van de verhoogde rozenborder, 9 x 3 m, is afgestemd op de lengte van de kerk, die een enorme baksteenkleurige achterwand vormt. „Het monument krijgt daardoor een verankering in de ruimte”, legt Olgers uit. Eén kant van de border is een stuk breder (60 cm) en fungeert daarmee als zitbank.

Aan de noordwestkant van de kerk, buiten het kerkpad, zijn een speeltuin en jeu-de-boulesbaan aangelegd. Om een duidelijke afscheiding met de ernaast lopende straat te creëren is een lange rij met iepen aangeplant met een lage beukenhaag als onderbepanting. Tegen de haag is een lange rij met zitbanken geplaatst. Tezamen met de kerk vormt deze ruimte het decor voor allerlei activiteiten. Zo vinden er diverse fairs plaats, een antiekbeurs, wordt Sinterklaas in de kerk ontvangen en staat het tijdens de vermaarde Matthäus-Passion gedurende

de pauzes vol met concertgangers.

Bij al deze activiteiten gaat het monument gewoon op in het geheel, letterlijk en figuurlijk. Het monument is niet nadrukkelijk aanwezig, precies zoals de bewoners dat wilden. Toes: „Het monument is iets vanzelfsprekends, je kunt er heel dichtbij komen en het helpt bij het herdenken.” Zo liggen er geregeld briefjes bij het kunstwerk en legt de plaatselijke bloemist er in opdracht van tijd tot tijd bloemen. Toes: „Maar het gaat niet alleen om het herdenken. Voor anderen is het gewoon een kunstwerk.”

Niet bombastisch

De landschapsarchitect wijst in dit kader op een uitspraak van tuin- en landschapsarchitect Hans Warnau, een leermeester voor Toes. De kruisen langs wegen vragen volgens hem evenmin veel aandacht, maar desondanks geven ze wel aan dat er op die plek wat aan de hand is. „Het donormonument is ook geen bombastisch geheel. Het is gewoon aanwezig in de openbare ruimte.” <

Nationaal Donormonument

- Locatie** Naarden-Vesting
- Opdrachtgever** Stichting Nationaal Donormonument/Gemeente Naarden (in 2016 opgegaan in gemeente Gooise Meren)
- Eigenaar grond** Grote Kerk Naarden
- Financiering** Stichting Nationaal Donormonument/Gemeente Naarden
- Jaar uitvoering** 2011
- Ontwerp kerkplein** tlu landschapsarchitecten in Utrecht
- Aanleg kerkplein** Aannemersbedrijf Fokker-Oomen in Bussum
- Ontwerp en uitvoering 'De Klim'** Egbert Hermsen en Ben Overkamp
- Natuurstenen sokkel en borderrand** Lucas Schoot Natuursteen in Oss
- Onderhoud** Stichting Nationaal Donormonument/Gemeente Gooise Meren

Aan weerszijden van de kerk zijn strakke gazons aangelegd. Verschillende heesters en bomen zijn weggehaald om de kerk meer zichtbaar te maken. De iep vooraan op de foto en de *Catalpa* zijn behouden door tlu. Verder is de kerk 'losgemaakt' van het gazon. Rondom het gebouw ligt overal eerst een rand verharding.

De Grote Kerk bevindt zich midden in de vesting, daarom is tegenover de kerk voor de kinderen een speeltuin aangelegd. Deze wordt samen met de rest van het kerkplein onder meer gebruikt tijdens de festiviteiten op Koningsdag.

Langs de speelplek en de jeu-de-boulesbaan is een rij nieuwe iepen *Ulmus 'Columella'* geplant. Rond de kerk groeien al verschillende oudere iepen en tlu heeft daarop voortgeborduurd. Er staan ook verschillende *Gleditsia* en *Tilia*. De lage beukenhaag vormt de rugdekking voor de banken en voorkomt dat spelende kinderen de straat op rennen.

Het kunstwerk 'De Klim' staat op een sokkel van donker graniet. De verhoogde rozenborder is uitgevoerd in Belgisch blauw hardsteen. Deze kleur is afgeleid van de historische Naardense grafzerken.

Aan de noordwestkant is een jeu-de-boulesbaan aangelegd. De afmetingen van de baan zijn gemarkeerd met een dubbele klinkerrand in een halfverharding van Stabilizer. Deze subtiele markering zorgt ervoor dat ook zonder dat er gespeeld wordt, het plein er mooi uitziet, aldus Hanneke Toes.